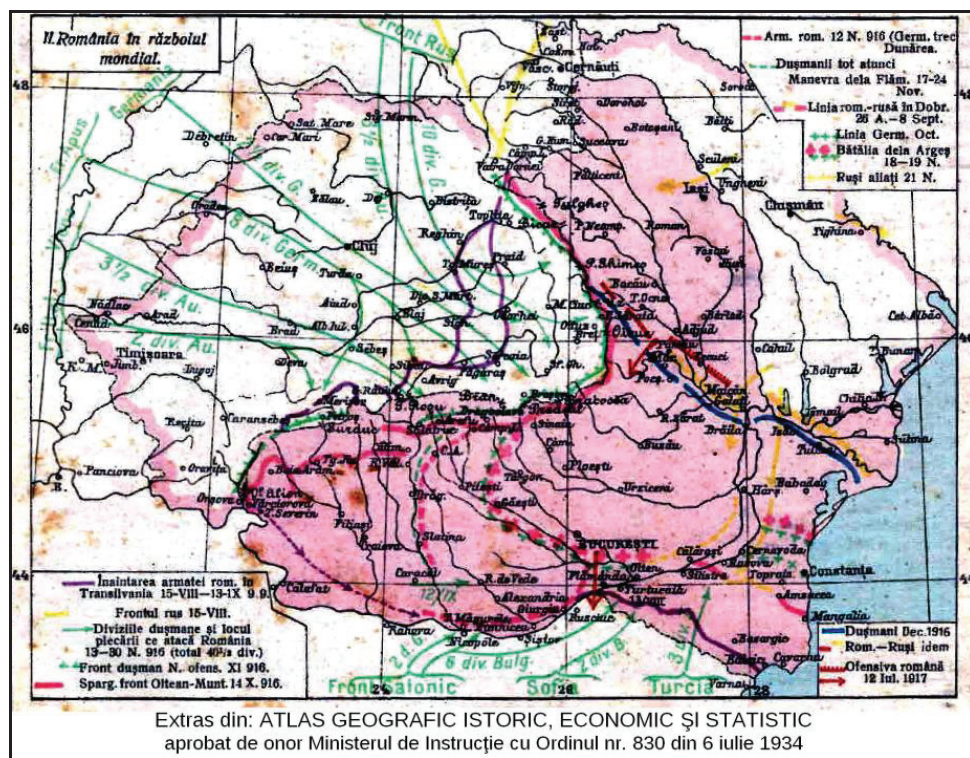

DRAMELE COPILĂRIEI: ORFELINATELE MILITARE DOBROGENE, ÎN ROMÂNIA POSTBELICĂ (1919-1920)

În 1918, după doi ani de război purtat pe teritoriul național, după ocupația și jaful inamic, starea morală și viața materială a românilor erau din ce în ce mai chinuitoare. Producția industrială mergea din ce în ce mai prost, transporturile erau paralizate, agricultura nu satisfacea nevoile curente ale populației, inflația era în creștere, iar specula înflorea. Multe întreprinderi se închiseseră din lipsa materiei prime și a personalului, astfel că populația nu mai avea asigurat traiul zilnic.¹

ROMÂNIA ÎN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

* Expert arhivist, Depozitul Central de Arhivă, Pitești

¹ Gheorghe Buzatu, Ioan Scurtu, *Istoria românilor în secolul XX*, Editura Paideia, București, 1999, p. 22-23.

Cei care s-au mai întors de pe front și-au găsit casele și gospodăriile distruse, așa că era simplu de înțeles de ce ei nutreau, în acele momente, o puternică dorință de schimbare, de reconstrucție, de începere a unei noi etape în viață. Însă mulți dintre ei nu mai puteau să muncească, întrucât erau răniți sau invalizi. În urma celor care nu s-au mai întors de pe front au rămas acasă văduvele lor și copiii orfani.

Așa se face că prima grijă a statului român după Marele Război a fost aceea de a-i ajuta atât pe invalizii de război, cât și pe orfanii și văduvele de război, prin înființarea unor *cămine* pentru invalizi și orfani în fiecare reședință de județ.

În cele ce urmează, vom prezenta activitatea desfășurată de statul român, alături de inițiativele private pentru ajutorarea văduvelor și orfanilor de război, în câteva unități militare din Dobrogea, în prima jumătate a anului 1920.

Însă, înainte de aceasta, mi se pare oportun să facem câteva precizări cu privire la însemnătatea unirii Dobrogei cu România și efectele demografice și economice ale Primului Război Mondial asupra acestui teritoriu.

Se știe că Dobrogea a devenit un „obiect” al dezbaterii internaționale într-un context politic care avea la bază echilibrul prin compensații. Unirea celei mai mari părți a Dobrogei cu România, stabilită prin Congresul de la Berlin, urmată de instalarea autorităților românești între Dunăre și Marea Neagră, începând cu noiembrie 1878, precum și programele de dezvoltare promovate de guvernele de la București și de Regele Carol I, au înscris regiunea într-un vast proces de modernizare și integrare cu efecte demografice semnificative.²

În 1913, înainte de intrarea României în război, în județele Constanța și Tulcea trăiau 380.430 locuitori. S-a observat o creștere importantă față de anul 1879, cu aproximativ 273.500 de locuitori, conform statisticilor.³ Cursul ascendent al evoluției economico-demografice a fost întrerupt după intrarea țării noastre în război, regiunea Dobrogei fiind prima care a resimțit consecințele conflagrației.

După înfrângerea de la Turtucaia (24 august-6 septembrie 1916), cea mai mare parte a Dobrogei (mai puțin Delta Dunării) a fost ocupată de trupele Puterilor Centrale. Autoritățile și numeroși locuitori s-au refugiat în stânga Dunării. Administrația bulgară s-a instalat rapid în zonă. Ocupanții și-au consolidat pozițiile și și-au stabilit centre de acțiune

² *Istoria Românilor. De la Independență la Marea Unire (1878-1919)*, vol. VII, tom. II, Editura Enciclopedică, București, 2003, p. 36-44/ coord. Gheorghe Platon/.

³ Răzvan Limona, *Populația Dobrogei în perioada interbelică. Semănătorul*, Editura-online, 2009, p. 25.

implicate în mișcarea iredentistă bulgară. Sunt bine cunoscute acțiunile interbelice violente ale comitagiilor. Bulgarii au avut un comportament agresiv față de români, fiind preocupați de jefuirea bunurilor din regiune, de distrugerea documentelor și agresarea populației (crime, violuri).

Însă drama populației dobrogene nu avea să se încheie nici după 1918, deoarece regiunea a rămas sub ocupație militară și abia în urma unor intervenții pe lângă aliații României, autoritățile și populația refugiată încep să se întoarcă în teritoriul dintre Dunăre și Marea Neagră.⁴

Avea să înceapă, cu pași mici, ce-i drept, un lung proces de modernizare a Dobrogei, care s-a desfășurat pe întreaga perioadă interbelică, însă condițiile au fost fundamental schimbate. Porturile din nordul Dobrogei (în special Sulina și Tulcea) au decăzut în condițiile reducerii dramatice a comerțului și navigației pe Dunăre. Constanța a rămas însă principalul port la Marea Neagră, în ciuda faptului că orașul a fost afectat de scăderea volumului comerțului și incertitudinile legate de noul statut al navigației prin strâmțorile Bosfor și Dardanele. A continuat stabilirea în Dobrogea a numeroși români din alte provincii, iar în anii '20, în special în partea de sud a județului, s-au așezat numeroși aromâni. Tot în această perioadă are loc o emigrare masivă a turcilor din Dobrogea în Turcia, ca urmare a politicii lui Mustafa Atatürk de a încuraja stabilirea musulmanilor din Balcani în noul stat turc.

Revenind la subiectul nostru, continuăm prin a spune că, în acea perioadă de grele încercări, o situație deosebită cu care avea să se confrunte guvernul român a reprezentat-o cea a veteranilor de război, în general, a invalizilor, orfanilor și văduvelor de război, în special.

Au apărut, mai întâi, inițiativele private de ajutorare a invalizilor, orfanilor și văduvelor de război. Încă din timpul războiului, în ianuarie 1917, la inițiativa Reginei Maria, s-a înființat *Societatea invalizilor de război*. Aceasta și-a desfășurat activitatea într-un spital de la Iași, începând cu 1 octombrie 1917.⁵

Dacă în 1912 statisticile cercetătorilor români aproximau la 2.000 numărul invalizilor de război, pe măsură ce activitatea acestei instituții a

⁴ *Istoria Românilor. De la Independență la Marea Unire...*, p. 36-44.

⁵ Silviu Hariton, *Asumarea politicilor sociale de către stat în România. Cazul invalizilor, orfanilor și văduvelor de război (IOVR) după Primul Război mondial*, în „Archiva Moldaviae, Supliment I”, 2014, p. 115-140; vezi și Gheorghe Banu, *Sănătatea poporului român*, București, Fundația pentru Literatură și Artă Regele Carol II, 1936, p.65.

continuat, numărul invalizilor a crescut la 72.000 în 1923, pentru ca în 1932 numărul acestora să fie în jur de 70.000.⁶

În ceea ce privește orfanii de război, despre care vom detalia în expunerea noastră, Prințesa Olga Sturdza, cu sprijinul elitelor sociale, a format, tot în Iași, la 1 decembrie 1917, *Societatea pentru ocrotirea orfanilor de război*. Numărul membrilor cotizanți avea să crească destul de repede.⁷

Alături de inițiativele private, autoritățile statului au depus eforturi considerabile pentru a realiza o situație cât mai exactă a invalizilor și orfanilor de pe întreg teritoriul țării.

Societatea pentru ocrotirea orfanilor din război, care a funcționat în localul Școlii de Menaj „Regina Maria” din Iași

Mai întâi, pentru a înlesni ocrotirea orfanilor de război, la 22 aprilie 1918 au fost aprobate Dispozițiile generale referitoare la această mare problemă cu care s-a confruntat România după război. Conform acestor dispoziții, primarii comunelor urbane și rurale aveau obligativitatea de a identifica toți copiii orfani de război și de a întocmi o evidență

amănunțită a acestora. Erau considerați orfani de război următoarele categorii de copii:

- cei ai căror tați decedaseră în timpul și din cauza războiului și ai căror mame muriseră înaintea sau după moartea acestora;
- cei rămași orfani de tată și a căror mamă nu avea posibilități de a-i mai crește;
- cei fără mame, ai invalizilor de război, internați sau în neputință de a se îngriji de ei;
- cei orfani de mamă, părăsiți de tată, fără mijloace de supraveghe sau bolnavi;

⁶ Silviu Hariton, *op.cit.*, p.115-140.

⁷ „Monitorul Oficial”, nr.19, 22 apr. 1918, p. 237-240, cu statutele publicate în acest număr din Monitor la p. 939-943 și, apoi, republicate, cu modificările ulterioare, în „Monitorul Oficial”, nr. 255, 12 feb. 1919, p. 5277-5281, „Monitorul Oficial” nr. 19, 10 mai 1919, p. 1046-1049.

- cei orfani de mamă și fără supravegherea tatălui, chemat să îndeplinească serviciul militar pentru armată, în afara comunei în care locuiau.⁸

O parte dintre aceștia erau puși sub tutela unor rude sau cunoștințe, dar majoritatea erau încredințați pentru întreținere unor orfelinate, cămine sau stabilimente existente.⁹

Peste numai câteva săptămâni, prin Înaltul Decret nr. 1037 din 8 mai 1918¹⁰, s-a obținut calitatea de „persoană morală” a *Societății pentru ocrotirea orfanilor din război*. Scopul înființării acestei instituții a fost ocrotirea fizică și morală a orfanilor de război. Această societate avea filiale în toate județele țării și se compunea din comitete regionale, județene și comunale.

Imediat după înființare, autoritățile române au întocmit statistici pentru a cunoaște numărul cât mai exact al orfanilor de pe întreg teritoriul țării.

La începutul lui 1918 au fost recenzați inițial 40.000 de orfani, în teritoriul controlat de autoritățile române în Moldova. Peste numai doi ani, în 1920, numărul estimat al orfanilor de pe întreg teritoriul țării a fost de 296.000. În Muntenia și Dobrogea erau 127.135 orfani de război. Pentru aceștia aveau să se strângă peste două milioane de lei din donații și alte ajutoare, obținute în urma organizării unor spectacole, serbări, sau de la diferite misiuni umanitare.¹¹

În 1920, *Societatea pentru ocrotirea orfanilor de război* avea în îngrijire 3.900 de copii în 57 de orfelinate și alți 96.900 de orfani erau îngrijiți și cazați în orfelinate doar pentru o anumită perioadă de timp, fiind asistați și la domiciliu, acolo unde mai trăia unul dintre părinți sau unde exista un tutore, conform statutului societății.¹²

După cum ușor putem observa, *Societatea* a avut în grijă un număr mic de copii orfani (cazați permanent sau temporar în orfelinate), comparativ cu cel înregistrat de autorități în Dobrogea și Muntenia.

Activitatea acestei instituții a fost extrem de importantă și foarte intensă, mai ales după prima conflagrație mondială. A fost nevoie să treacă ceva timp până când *Societatea pentru ocrotirea orfanilor de război* să funcționeze la adevăratele valențe. Abia după Marele Război adăposturile sociale din întreaga țară aveau să capete importanța

⁸ „Monitorul Oficial”, nr.19, 22 apr. 1918, p. 237-240.

⁹ *Loc. cit.*

¹⁰ *Loc. cit.*, nr. 31, 8 mai 1918, p. 400-401.

¹¹ Silviu Hariton, *op.cit.*, p.115-140.

¹² *Ibidem*; vezi și „Monitorul Oficial”, nr.19, 22 apr. 1918, p. 937-943; nr.31, 8 mai 1918, p. 400-401; nr.19. 10 mai 1919, p. 1046-1049.

cuvenită, numărul copiilor cazați și îngrijiți aici fiind din ce în ce mai mare. De-a lungul timpului, această activitate de asistență civică națională s-a ridicat la cel mai înalt nivel, atunci când tații lor „*au fost cu sabia în mână, țintă la inamic, nu aveau puțină să-și îndrepte nici cel puțin o clipă atenția și sprijinul către cei rămași în voia soartei la căminuri*”¹³.

Tocmai de aceea, după război, alături de inițiativele private¹⁴, armata a fost instituția cu o însemnată contribuție la rezolvarea acestei dificile probleme.

Ministerul de Război, prin factorii conducători, a lăudat inițiativele private care au reușit să aline suferința copiilor rămași orfani de tată sau chiar de ambii părinți. Într-o statistică a Ministerului de Război din decembrie 1919 este consemnat faptul că societățile private din țară adăposteau aproximativ 200.000 de „*gingașe vlăstare*”¹⁵, un număr mic, totuși, comparativ cu pierderile umane înregistrate după prima conflagrație mondială.

După război, autoritățile militare centrale și teritoriale (șefii marilor corpuri de armată) au colaborat cu filialele județene ale Societății pentru ocrotirea orfanilor de război, cu scopul instituționalizării acestor marginali în spațiul cazon al cazărmilor, fără a se încerca, însă, militarizarea lor. Membrii activi ai societății au întocmit situații cu numărul copiilor orfani care aveau nevoie de îngrijire, cu

Copii orfani, la coadă, așteptând porția de hrană

¹³ Depozitul Central de Arhivă, Pitești (în continuare Dp.C.A), fond *Ministerul de Război-Cabinetul ministrului*, dos. 369, f. 114.

¹⁴ Două dintre acestea au fost pomenite mai sus; au fost înființate numeroase fundații care au venit, și ele, în ajutorul copiilor rămași orfani; alături de acestea, foarte multe persoane fizice au făcut donații pentru copii, au organizat spectacole, baluri sau alte reprezentații, în urma cărora s-au strâns fonduri semnificative.

¹⁵ Dp.C.A., fond *Ministerul de Război-Cabinetul ministrului*, dos. 369, f. 114.

situația părinților sau tutorilor cărora erau încredințați, starea materială, situația școlară, meseriile pe care le cunoșteau și orice alte informații considerate utile pentru a asigura instituționalizarea orfanilor în condiții optime. Aceste situații au fost trimise către fiecare unitate militară.¹⁶

Astfel, Ministerul de Război a pus în practică inițiativa înființării unor adăposturi pentru copiii defavorizați, organizând la nivelul fiecărui regiment *cămine pentru orfanii de război*, care nu erau nimic altceva decât niște clădiri special amenajate. S-au dat instrucțiuni precise corpurilor de armată pentru a-i primi pe toți cei care aveau nevoie atât de locuință, cât și de hrană și îmbrăcăminte. Pentru amenajarea acestor adăposturi s-au folosit fie construcțiile deja existente, care au fost reabilitate, fie s-au construit altele. Însă, în ambele situații, cazarea copiilor a fost dificilă, dar nu imposibilă.

În aceste adăposturi sociale, numite „orfelinate”, au fost primiți copii până la vârsta de 18 ani. În unele orfeline nu au fost primiți decât băieții, fetele nefiind acceptate. Fiecare orfan primea de la statul român un ajutor social, o pensie de stat, trimisă direct în adăposturi, prin filialele societății. În situația în care mama nu-și mai putea îngriji propriul copil, orfan de tată, așa cum de multe ori se întâmpla, și hotăra să-l ducă în orfelinat, o parte din pensie îi revenea acesteia, iar cealaltă parte era direcționată către copil.¹⁷

Au fost primiți atât orfanii de război, care nu mai aveau case și trebuiau să locuiască permanent, precum și cei care doreau să fie găzduiți temporar, aceștia din urmă având cel puțin un părinte în viață sau un tutore. Cei mai oropsiți de soartă, care nu puteau trăi decât cu ajutorul statului, erau permanent cazați aici, primeau hrană, îngrijire medicală, mergeau la școală. Erau pregătiți pentru a putea intra ușor în societate, pentru a se dezvolta independent și individual, ei reprezentând viitorii militari ai armatei române.

Alături de cazarea lor, o problemă la fel de importantă a fost educarea copiilor adăpostiți în cazărmi, fără a se urmări însă militarizarea lor, ci numai buna creștere și pregătirea lor pentru a putea înfrunta greutățile vieții. O parte dintre ei au fost adoptați „copii de trupă” pe lângă unitățile militare. Alții au dorit să urmeze cariera militară.

După o scurtă trecere în revistă a ceea ce a însemnat statutul de „copil orfan de război” și după prezentarea statisticilor întocmite de statul român și de *Societatea pentru ocrotirea orfanilor de război*, în cele ce urmează vom încerca să descriem activitatea din câteva cămine

¹⁶ „Monitorul Oficial”, nr.19, 22 apr. 1918, p. 239.

¹⁷ Dp.C.A., fond Ministerul de Război-Cabinetul ministrului, dos. 369, f. 76.

regimentare din Dobrogea, în primele luni ale anului 1920, care au fost înființate pentru ajutarea celor năpăstuiți de soartă. Activitatea era raportată constant, astfel că putem observa evoluția numărului copiilor în adăposturile din garnizoane.

Așadar, în perioada 23-29 ianuarie 1920, comandantul Regimentului 39 Infanterie din Divizia 10 Infanterie a raportat că avea în îngrijire șapte orfani, care au primit îmbrăcăminte și hrană „*la fel ca soldații*”; de educația lor s-a ocupat fie un subofițer desemnat de comandantul unității, fie chiar soțiile ofițerilor din unitate. S-a organizat un spectacol artistic, în cinstea Anului Nou, respectiv la 3 ianuarie 1920, care a adus un „*beneficiu*” de 1000 lei, bani folosiți exclusiv pentru copiii adăpostiți aici.

Copiii orfani primeau hrană de la bucătăriile de campanie ale unităților militare

Conducerea Diviziei 9 Infanterie a raportat că nu avea în îngrijire niciun copil orfan. La fel și Regimentele 23, 33 și 38 Artilerie, precum și 20 Obuziere și 10 Pionieri.¹⁸

Comandantul Regimentului 10 Vânători a raportat forului superior al armatei (Ministerul de Război) că adăpostea și îngrijea cinci copii orfani, doi dintre ei urmau cursurile școlii primare, iar ceilalți trei erau internați în spital, în garnizoana Brașov, fiind bolnavi. Regimentul 2 Vânători nu avea camere disponibile pentru a mai primi copii, deși avea cazați doi. Regimentul 6 Vânători avea o cameră disponibilă cu șase paturi, însă niciun copil. Regimentul 4 Infanterie avea două camere în cazarmă, cu 14 și, respectiv, 17 paturi și îngrijea 11 copii. Alături de aceștia, alți 253 fuseseră îngrijiți de militarii unității, copii care au fost „în trecere” prin cazarmă, adică nu au fost cazați permanent, ci doar atât cât au avut nevoie de ajutor. Regimentul 20 Infanterie a raportat că, în perioada 23-29 ianuarie 1920, a îngrijit cinci copii, deși dispunea de două camere cu 11 paturi pentru orfani și 16 pentru invalizii de război. Regimentul 5 Infanterie avea puși pe ordinea de zi zece copii orfani, însă

¹⁸ *Ibidem*, f. 273-274.

au fost prezenți, în săptămâna 23-29 ianuarie, doar șapte. Această unitate a raportat că primise subvenții în valoare de 1435 lei, bani folosiți exclusiv pentru îngrijirea copiilor și invalizilor de război. Regimentul 6 Infanterie a transformat o cameră din cazarmă, unde a instalat 60 de paturi suprapuse pentru invalizii de război, și o cameră cu 6 paturi, pentru copiii orfani. Însă, în săptămâna 23-29 ianuarie, a avut în îngrijire doar doi copii. Avea fonduri în valoare de 2740 lei.¹⁹

O situație aparte a fost raportată de comandantul Regimentului 21 Infanterie. Deși avea fonduri în valoare de 2137 de lei, nu dispunea de nicio cameră pe care putea să o transforme în cămin pentru copiii orfani.²⁰

În cazarma Regimentului 107 Infanterie situația era complet diferită. S-au amenajat două camere cu mobilierul necesar pentru copiii care urmau să fie aduși aici. La 28 ianuarie 1920 nu avea repartizat niciun orfan și niciun invalid de război.²¹

În săptămâna imediat următoare, respectiv 29 ianuarie - 4 februarie 1920, situația nu era cu mult diferită. Unitățile militare au raportat următoarele:

În cazarma Diviziei 9 Infanterie nu s-a înregistrat nicio schimbare față de perioada anterioară. Regimentul 39 Infanterie din Divizia 10 Infanterie îngrijea tot șapte copii orfani și Regimentul 38 Infanterie, din aceeași divizie, avea sub îngrijire nouă copii, care luau cursuri de muzică la școala primară, alături de celelalte materii studiate, respectiv matematică, citire, caligrafie ș.a. Și cei cinci orfani din cazarma Regimentului 10 Pionieri urmau cursurile școlii primare. Regimentul 74 Infanterie a raportat că îngrijea tot cinci copii orfani. Al cincilea a fost adus la unitate în timpul vacanței școlare de iarnă, fiind înscris la școală în clasa a III-a. Regimentul 25 Artilerie avea în îngrijire doi copii, Regimentul 16 Pionieri - patru copii, iar Regimentul 30 Obuziere nu îngrijea niciun orfan și niciun invalid de război.²²

În perioada 26 martie - 2 aprilie 1920, statistica întocmită de autoritățile militare a fost următoarea: Diviziile 9 și 15 Infanterie, precum și Regimentele 76 și 80 Infanterie, au raportat că nu aveau niciun orfan de război în cazărmi. Așadar, situația nu se schimbese față de cea din primele două luni ale anului 1920. La fel și pentru Regimentele 63, 73, 79 și 87 Infanterie, Regimentele 25 Artilerie și 15 Pionieri. Spre deosebire de

¹⁹ *Ibidem*, f. 354-35.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Idem*, dos. 371, f. 253.

²² *Idem*, dos. 369, f. 656.

acestea, comandanții Diviziei 10 Infanterie și Regimentului 23 Infanterie au raportat că au avut în îngrijire 17 băieți, cu vârste între 7 și 15 ani.²³

În săptămâna 10-17 aprilie 1920, Diviziile 9 și 10 Infanterie nu au raportat nicio schimbare. Conducerea Regimentul 75 Infanterie din Divizia 15 Infanterie a consemnat că avea sub îngrijire 12 orfani, care au fost echipați cu haine și încălțăminte confecționate de militari și înscriși la școală în clasele primare.²⁴

Toți acești copii năpăstuiți de soartă, aflați sub directa supraveghere a autorităților militare, au fost bine îngrijiți, mergeau la cursuri, în clasele primare și gimnaziale. Totodată au fost pregătiți chiar în atelierele de mecanică sau croitorie ale unităților, tocmai pentru deprinderea unor meserii care să le folosească mai târziu în viață. Li s-au confecționau haine în atelierele din cazărmi, primeau hrană la fel ca militarii, pe care o serveau fie la popota unităților, fie în camere special amenajate. Doar pentru cei cu vârste foarte mici, hrana era diferită - primeau lapte - și masa era servită în incinte separate de ale militarilor.

Fără sacrificiul părinților acestor copii, fie că au fost tații care au căzut pe câmpul de luptă sau au rămas infirmi, fie că au fost mamele răpuse de tifosul exantematic etc., victoria noastră nu ar fi fost posibilă.

După încheierea războiului, militarii rămași în viață, precum și ceilalți membri ai familiilor lor au încercat să ia viața de la capăt, să reintre pe un făgaș normal. Însă existența lor era amenințată, deoarece nu au mai putut să-și lucreze pământul, fiind tot timpul sub arme, gospodăriile fuseseră distruse în cea mai mare parte și nu-și mai puteau procura hrana necesară supraviețuirii.

Așadar, o altă problemă dificilă cu care s-au confruntat autoritățile române, la terminarea Primului Război Mondial, a reprezentat-o asigurarea alimentării populației, care era din ce în ce mai săracă. Pentru rezolvarea ei, în 1919 guvernul României a hotărât acordarea subvențiilor, sub formă de alimente, cereale, animale sau alte materiale folosite în gospodărie (unele rechiziționate de la inamic), familiilor celor care au supraviețuit cumplitelor bătălii.

S-a realizat un sistem național care să identifice necesarul populației, sursele disponibile și dirijarea centralizată a acestora, spre regiunile și categoriile de persoane defavorizate.

La nivel național a fost constituită Direcția Generală de Aprovizionare, cu scopul de a asigura aprovizionarea armatei și populației civile. Conform instrucțiunii nr. 313 din 6 ianuarie 1919, emisă de această instituție, la nivelul întregii țări s-au organizat șase servicii

²³ *Idem*, dos. 417, f.8.

²⁴ *Ibidem*, f. 57.

regionale, ai căror membri supravegheau și îndrumau activitatea desfășurată privind aplicarea hotărârilor Direcției Generale de Aprovizionare. La nivelul fiecărui județ se stabilea întregul stoc de cereale sau subzistențe de la producători sau deținători de cereale și subzistențe, controlarea prețurilor minimale și luarea măsurilor de sancționare a celor care nu le aplicau, precum și contabilizarea familiilor a căror existență depindea de acordarea ajutoarelor sociale. Plata produselor disponibilizate se făcea din creditul de război al Ministerului de Război, iar prețul se plătea integral, fără a se mai reține taxe pentru stat.²⁵

Conform Ordinului circular nr. 3074 din 16 august 1919 al Marelui Cartier General, transmis tuturor marilor unități din țară, *„în urma încheierii armistițiului, au fost rechiziționate de la guvernul Ungariei și aduse în țară, toate categoriile de materiale de construcție, materiale rulante, echipamente agricole, animale sau materiale «plutitoare de orice categorie», alături de 20.000 de vagoane de grâu, 10.000 vagoane de porumb și 5.000 vagoane de orz și ovăz”*. Primii care au beneficiat de aceste ajutoare materiale aveau să fie orfanii de război, invalizii de război și văduvele celor căzuți la datorie pe câmpul de luptă.²⁶

Unitățile militare care aveau în îngrijire orfani și invalizi de război au fost aprovizionate cu alimente și cereale de la Depozitul central de subzistențe al armatei din București. Alături de alimente și cereale le-a fost distribuit și material lemnos, folosit la încălzirea camerelor transformate în „orfelinate”. De cele mai multe ori transportul lemnului era îngreunat și ajungea cu întârziere la unități, din cauza vremii sau a lipsei fondurilor.

Depozitele din garnizoana București, în data de 28 martie 1920, conțineau următoarele cantități de cereale și alimente: arpacaș - 34.000 kg, bulion - 4.700 kg, brânză - 2.000 kg, cafea „pisată” - 1.972 kg, ceai - 13.139 kg, ceapă - 70.000 kg, cartofi - 55.000 kg, conserve de carne - 840.000 bucăți, conserve de fasole - 29.000 bucăți, grâu - 1.342 kg, precum și „cărțile orfani” - 141.542 bucăți, „cărțile trupă” - 18.030 bucăți, care au fost distribuite populației.²⁷

De-a lungul timpului s-au depus toate eforturile, atât din partea autorităților militare, cât și civile, pentru ca acești copii orfani de război

²⁵ Remus Macovei, *Ocupația militară a Dobrogei de către Puterile Aliate: reinstalarea autorităților românești în Dobrogea: noiembrie 1918-decembrie 1919*, Constanța, Editura Next Book, 2018, p. 41-42.

²⁶ Dp.C.A., fond Marele Cartier General, dos. 3092, f. 1-15.

²⁷ Idem, fond Ministerul de Război-Cabinetul ministrului, dos. 371, f. 92.

să primească a doua șansă, să poată crește frumos și să fie puternici în viață.

Alături de copiii care și-au pierdut tații în cumplitele bătălii, statul român le-a ajutat și pe mamele acestora, văduve de război, care se confruntau cu mari lipsuri financiare, dată fiind situația dificilă din întreaga țară.

Astfel, în martie 1920, văduva generalului Ion Butză (din Regimentul 26 Infanterie „Rovine”) a solicitat ministrului de război ajutor financiar sau alimentar pentru ea și copilul său orfan, care ajunseseră să *„umblă prin restaurante și să cerșească mâncare”*²⁸.

Văduva de război Florica Popovici, din Constanța, a primit de la autoritățile statului următoarele alimente: 16 kg zahăr, 5 kg de orez, 10 kg de făină, 5 cutii de lapte condensat, 5 kg de paste făinoase și 2 kg de untură.²⁹

De asemenea, văduva căpitanului Andreescu, Maria Andreescu, în urma solicitării a primit următoarele cantități de alimente: 4 kg zahăr, 2 kg de orez, 3 kg de făină, 2 cutii de lapte condensat, 2 cutii cu sardele și 1 kg de untură.³⁰

Tot în martie 1920, văduva Maria Ene, din comuna Dichiseni, județul Ialomița, soția soldatului Ene, mort pe front, a solicitat doi cai și *„o pereche de boi”*. Aceste animale erau considerate *„bunuri de rechiziție”* și au fost de mare ajutor în desfășurarea muncilor agricole.³¹

Copiii Ioan și Dafina Pârvu, rămași orfani în urma decesului ambilor părinți, au solicitat Ministerului de Război *„doi boi sau doi cai de la Regimentul 24 Infanterie Tecuci”*, cu care să-și lucreze pământul. Aceste animale au fost repartizate, de fapt, tutorelui acestor copii, Gavrilă Pârvu, care a prezentat autorităților decidente toate actele necesare.³²

Atât animalele, alimentele, cât și alte materiale sau unelte agricole, atât de necesare în gospodăriile familiilor rămase în voia sorții, au fost repartizate în mod gratuit de statul român sau cu prețuri foarte mici, tocmai pentru a nu încuraja specula.

Un caz particular este cel al văduvei de război Ana Poltzer, din Ilfov, care și-a pierdut nu numai soțul pe câmpul de luptă, ci și unicul fiu, caporalul Alexandru Poltzer. Acesta s-a înrolat voluntar în campania din 1916, în Regimentul 21 Infanterie, și a căzut la datorie. În 1920 mama militarului a solicitat Serviciului Pensii militare ajutor financiar, anume

²⁸ *Ibidem*, f. 130.

²⁹ *Ibidem*, f. 151.

³⁰ *Ibidem*, f. 172.

³¹ *Idem*, dos. 400, f. 12.

³² *Ibidem*, f. 841.

pensie de urmaș, precum și alimente și material lemnos pentru gospodărie.³³

De asemenea, în iunie 1920 văduva Maria Benescu, din Brăila, care și-a pierdut soțul și fiul (soldații Marin și Tudor Benescu) în cumplitele bătălii, a solicitat ajutor financiar pentru procurarea hranei necesare creșterii celor doi copii orfani pe care-i mai avea acasă. Dorea să-și crească singură copiii, nu să-i aducă în „orfelinatul” din zona Dobrogei. Această dorință nu se putea materializa fără ajutorul din partea statului român, întrucât nu avea „*avere*”, după cum declara.³⁴

Asemănător este și cazul văduvei de război Ioana Pleșa, din județul Muscel, soția sergentului major Andrei Pleșa. În iunie 1920 a solicitat pensie de urmaș pentru a-și putea crește copiii rămași orfani de tată.³⁵ Și exemplele de acest fel au fost numeroase.

Continuăm prin a spune că mamele văduve au fost scutite de plata anumitor taxe fiscale, tocmai pentru „*ușurarea traiului zilnic*”, pentru a-și putea crește și educa frumos copiii, ele însele afirmând că „*suntem demne de situația și numele tatălui lor*”³⁶.

O altă modalitate de a veni în sprijinul mamelor și copiilor rămași orfani după război a fost organizarea unor spectacole caritabile, cu concursul autorităților militare și civile. De exemplu, concertul de pian susținut la Ateneul Român, în 26 martie 1920, de Corina Sfetea, absolventă a Conservatorului de Muzică din București. Jumătate din suma obținută din vânzarea biletelor a fost trimisă orfanilor de război aflați sub îngrijirea d-nei Lisette Greceanu, membră a Societății „*Ocotirea Orfanilor de Război*”, una dintre sutele de persoane care au contribuit, prin donațiile lor, la ajutarea acestor copii.³⁷

De asemenea, pentru orfanii din Sighișoara, aflați sub îngrijirea Regimentului 97 Infanterie, în ianuarie 1920 s-a organizat un spectacol teatral. S-au strâns 2.627 lei, sumă folosită exclusiv pentru ameliorarea situației acestor orfani de soartă, victime ale Marelui Război.³⁸ Și exemplele de acest fel pot continua.

Înființarea acestor orfelinate a avut scopul de a adăposti și îngriji un număr cât mai mare de copii rămași în voia sorții, pe de-o parte, iar pe de altă parte s-a încercat educarea lor, pentru a face față mai ușor provocărilor vieții de adult.

³³ *Idem*, dos. 371, f. 400-401.

³⁴ *Idem*, fond Casa Doctorei Oastei, dos. 568, f. 11.

³⁵ *Idem*, dos. 568, f. 82.

³⁶ *Idem*, fond Ministerul de Război-Cabinetul ministrului, dosar 371, f.172.

³⁷ *Ibidem*, f. 213-214.

³⁸ *Ibidem*, f. 258.

Acestea fiind spuse, putem concluziona afirmând că numărul copiilor orfani instituționalizați de statul român în spațiul cazon al unităților militare a fost destul de mic, comparativ cu pierderile umane înregistrate după prima conflagrație mondială.

Ocrotirea orfanilor din război a reprezentat o „datorie morală”, o „dorință” și, mai ales, o „obligație” față de jertfa părinților lor, pentru viitorul celor care au supraviețuit într-o țară unită.

Inițiativa de ocrotire a orfanilor de război în așezăminte ale instituției armatei, precum și în casele de copii înființate în întreaga țară, cu ajutorul societăților private, s-a dovedit a fi un real succes.

CHILDHOOD'S DRAMAS: THE MILITARY ORPHANAGES OF DOBRUJA, ROMANIA, AFTER THE GREAT WAR (1919-1920)

Abstract

After The Great War, the first concern of the Romanian State was to help those who were disabled, orphans and war's widows, the military's survivors dead on the battle field. For solving this problem, it was set up, in 1916, a Society for defending the disabled and war's orphans. The purpose of this special society was to defend them morally and physically.

Alongside this one, the army had an important contribution in solving their institutionalization problem. „Houses” for invalids and war's orphans were set up, which were social places developed in military's buildings.

In this article, we would like to present the activity of a few special places, from military organization of Dobruja, where were refuted invalids and war's orphans, from the begining of 1920th.

Keywords: World War I, orphan children, Society for defending the invalids and war's orphans, the military's orphanages, Dobruja, 1920th.